

دایره تحصیلات تکمیلی

رساله سطح ۳

رشته:

تفسیر و علوم قرآنی

موضوع:

روش برخورد پیامبر (ص) با مشرکان

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین غلامرضا احسانی

محقق:

زینت امین الله

تقدیم:

این نوشتار را تقدیم می‌کنم به؛

حضرت صدیقه‌ی کبری، فاطمه زهرا (س)،

که شگوه، هستی و منظر صفات خداوند در زمین است.

کسی که برای، سعادت مردان و زنان نج‌ها را بردوش کشید

و برای ارزش‌های ولایی به شهادت نائل آمد.

تقدیر و شکر:

از همراهی و راهنمایی استاد گرانقدر جناب حجت الاسلام و المسلمین احسانی،

که در طول تدوین این پژوهش، دلسوزانه، مریاری کرد و شکر می‌کنم.

و از خداوند مهربان مسئلت دارم، به ایشان

و همه‌ی قرآن پژوهان سلامتی و توفیق عنایت فرماید.

چکیده:

این نوشتار که بر اساس برخورد پیامبر اسلام (ص) با مشرکان، شکل گرفته، نشان می دهد که برخورد او با مشرکان، در طول زمان رسالت، یکسان نبوده است و چون رفتار فردی و اجتماعی رسول خدا (ص) برای همه‌ی انسان ها، سرمشق است؛ درباره‌ی این تغییر روش ها، نکات آموختنی و گفتنی بسیاری مطرح است. اما از آن مهم تر و گویاتر این است که هدف پیامبر (ص) در تمام این روش ها از محوریت و مدار اصلی رسالت که «هدایت» است دور نشده است.

قرآن یکی از اهداف بعثت پیامبران و پیامبر اسلام (ص) را هدایت تشریعی بر مدار توحید می داند و اعلام می کند که هدف عبادت خداوند برای رسیدن فرد و جامعه به رستگاری است و پیامبر (ص) در هیچیک از روش های برخورد با مشرکان از این هدف دور نشده و آن را به نحو کامل دنبال کرده است. مقایسه رفتار پیامبر (ص) با رفتار مشرکان، شماری از نتایج را آشکار می سازد. از جمله این که آن بزرگوار در مسیر رضای الهی گام برداشته و هیچ رفتار و اقدامی را بدون دستور خداوند انجام نداده است. اما سران شرک که ظرفیت بالایی در لجاجت و عناد در خود، ایجاد کرده اند؛ نه تنها در مرحله‌ی ارائه‌ی طریق، توسط پیامبر (ص)، حق را نپذیرفتند. بلکه در طول رسالت پیامبر (ص) به دغدغه های او برای هدایت مردم و به اظهار عواطف او برای جذب قلوب، بی توجه بودند و از آن فراتر رفته و با او دشمنی هم نمودند.

پژوهشگر، محتوای این نوشتار را در پنج فصل ارائه داده است. در فصل اول، به شیوه‌ی معمول در نگارش رساله های علمی، کوشش کرده، در دو گفتار متمایز، نخست به کلیات و سپس به توضیح مفاهیم کلیدی آن پردازد و در فصل دوم نیز روش مهرورزی پیامبر (ص) را در قالب سه عنوان استقامت و عفو و مدارای آن حضرت، نسبت به مشرکان بررسی کرده است.

فصل سوم، مربوط به روش اصلاحی پیامبر (ص) است که برای اصلاح اعتقادات مشرکان، برهان ارائه داده و معجزه آورده و برای این که آن ها را آگاه کند به انذار و بیم دادن آن ها از عذاب های آخرت پرداخته است و گاه برای هدایت آن ها و ایجاد فرصت برای جبهه‌ی خودی، رویکرد مذاکره و صلح حکیمانه را در پیش گرفته است.

در فصل چهارم این پژوهش، روش قهرورزی پیامبر (ص) بررسی شده و پژوهشگر عقیده دارد که اعراض از مشرکان، تبعیت نکردن از آن‌ها، هجرت، براءت جستن و لعن و نفرین از عناصر روش قهرورزی پیامبر (ص) است.

فصل پنجم، که فصل آخر این تحقیق است، برخورد نظامی با مشرکان را به عنوان روش نهایی پیامبر (ص) با آن‌ها عنوان کرده اما برخورد نظامی با مشرکان را بر اساس اصولی می‌داند که ابتدا نکردن به جنگ، دستور به جبران، رعایت جوانمردی در برابر دشمن و برخورد عطفانه با اسیران، از جمله آن‌هاست.

واژگان کلیدی؛ روش، مدارا، اصلاح، براءت، جوانمردی و شرک.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات تحقیق و مفهوم شناسی
۴	مقدمه
۴	گفتار اول: کلیات تحقیق
۴	۱. تبیین مسئله
۵	۲. اهمیت و ضرورت
۶	۳. سوالات تحقیق
۶	الف: سوال اصلی
۶	ب: سوالات فرعی
۶	۴. فرضیات تحقیق
۶	۵. پیشینه تحقیق
۷	گفتار دوم: مفاهیم
۸	۱. روش
۸	۲. مدارا
۹	۳. اصلاح
۱۰	۴. برائت
۱۱	۵. جوان مردی
۱۲	۶. شرک
۱۴	نتیجه گیری فصل
۱۵	فصل دوم: روش مهر ورزی
۱۶	مقدمه
۱۶	۱. صبر و استقامت پیامبر (صلی الله علیه و آله)
۲۷	۲. عفو و گذشت
۲۹	- فرق عفو با صفا
۳۰	- کسانی که مورد عفو قرار گرفتند
۳۳	۳. مدارا
۳۶	نتیجه گیری فصل
۳۸	فصل سوم: روش اصلاحی

۳۹	مقدمه
۳۹	۱. ارائه معجزه
۴۲	۲. ارائه برهان
۴۳	- برهان علیت
۴۴	۳. انذار
۴۵	- انذار بعد از راهنمایی
۴۵	- دستور انذار به پیامبر (ص)
۴۶	- چند نمونه انذار
۴۷	- انذار برای ایمان و عمل
۴۸	۴. صلح و مذاکره‌ی حکیمانه
۴۹	- یک نمونه از صلح پیامبر (ص) با مشرکان قریش
۵۲	نتیجه‌گیری فصل
۵۴	فصل چهارم: روش قهر ورزی
۵۵	مقدمه
۵۵	۱. اعراض و رویگردانی
۵۵	- آیات اعراض و روی گردانی
۵۸	۲. تبعیت نکردن
۶۱	۳. دستور هجرت
۶۱	- هجرت به حبشه
۶۱	الف) فلسفه دستور پیامبر (ص) برای هجرت به حبشه
۶۳	ب) آثار و فواید دستور هجرت به حبشه از نگاه قرآن
۶۴	- هجرت به مدینه
۶۵	الف) فلسفه دستور پیامبر (ص) برای هجرت به مدینه
۶۷	ب) آثار و فواید هجرت به مدینه
۶۷	۴. برائت جستن
۷۰	۵. لعن و نفرین
۷۳	۶. عدم استغفار برای مشرکان
۷۷	نتیجه‌گیری فصل
۷۹	فصل پنجم: برخورد نظامی اخلاق محور
۸۰	مقدمه

۸۰	۱. ابتداء نکردن به جنگ
۸۳	۲. دستور به جبران
۸۷	۳. رعایت جوان مردی در برابر دشمن
۱۹	- پناهنده شدن دشمن جاهل
۱۹	- عدم تجاوز در جنگ
۹۰	- مقابله به مثل و مثلۀ نکردن
۹۱	۴. برخورد با اسیران جنگی
۹۴	- رفتار با اسیران در تاریخ و سیره
۹۵	- رفتار محبت آمیز با اسیران
۹۶	نتیجه گیری فصل
۹۷	خاتمه: نتایج تحقیق و پیشنهادات
۱۰۰	پیشنهادات:
۱۰۲	فهرست منابع